

ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՀԱՅԱՍՏԱՆՈՒՄ

ԽՆԳՈՒԹՅԱՆ ԵՐԳԵՐ

(Գեղարվեստական ինժեներություններում
և ժողովրդական ստեղծագործության
ոնսպորտիկական օլիմպիադան)

Նույց ի վեր մեր հայ ժողովուրդը հարուստ է եղել երգերով: Գոյթան գավառի հուշակավոր երգիչները թե միջնադարյան տաղերգուները, շինականը թե գուսանը, հովիվը թե որմնադիրը, սիրելի են երգն ու երաժշտությունը, հորինել են երգեր: Երգն ու երաժշտությունը կազմել են ժողովրդական հավաքույթների և տոնահանդեսների բաղկացուցիչ մասը, զարդարիչ, շունչ ու կենդանություն են ներշնչել այդ հանդեսներին: Այնպես, որ տոների ժամանակ, ուխտատեղերում, հնագույն ժամանակներից մինչև այժմ, ժողովուրդը խրախճանքներ է կազմակերպում՝ ցուցադրելով իր ստեղծագործական լավագույն արժեքները:

Տարբեր ու բազմապիսի են եղել մեր ժողովրդի երգերը՝ երգեր աշխատանքի, սիրո, Հայրենիքի, ուրախության, կատակ երգեր: Սակայն այդ երգերը ունեցել են մի բնորոշ գիծ, մի ուրույն երանգավորում, մի ընդհանուր բնույթ: Դա վիշտն է, թախիծը, դառնությունը: Այո՛, վշտոտ են եղել մեր երգերը՝ գերազանցապես: Դրանք իրենց վրա կրել են ժողովրդի դառն, իրավազուրկ, չարքաշ կյանքի խորը կնիքը, այդ պատճառով էլ համակված են եղել մեղամաղձոտությամբ ու կակիծով:

Բոլորովին այլ երգեր է հորինել ազատագրված հայ ժողովուրդը իր վերածնության դարաշրջանում: Դրանք ուրախության, երջանիկ կյանքի երգեր են, երգեր, որոնք դուրսգալիս են համայնական խաղաղ, ստեղծագործ աշխատանք, փառաբանում Սովետական պանծալի Հայրենիքը, արտահայտում ազատագրված մարդու տենչերն ու զգացմունքները:

Իր բազմադարյան գոյության ընթացքում մեր ժողովուրդը երբե՛ք չի ունեցել, այնքան շատ երգեր, որքան վերջին երեսնամյակում: Եվ երբե՛ք նրա երգն ու երաժշտությունը այնքան կենսուրախ, այնքան լիաթոք ու սրտաբուխ չեն հնչել, ինչպես այժմ: Մեր նորագոյ Հայրենիքում ստեղծվել են ազգային վերածնության, ժողովրդի կուլտուրական վերելքի բոլոր պայմանները: Չտեսնված կերպով հարստացել է մեր ժողովրդի հոգեկան կուլտուրան: Արվեստը դարձել է ժողովրդական լայն խափերի սեփականություն: Երգն ու երաժշտությունը խորը կերպով մտնում են գործել ժողովրդական կենցաղի մեջ: Այժմ Հայաստանի շատ գյուղերի, գործարանների և շրջանային կինտոններին ակումբներին կից գոյություն ունեն գեղարվեստական ինքնագործունեության տարբեր տեսակի խմբեր՝ երգեցողության, երաժշտական, թատերական, պարերի և այլն: Այդ խմբերում ըստ իրենց ընդունակությունների և ձիրքերի, ընդգրկված են հազարավոր շնորհալի մարդիկ՝ երգողներ, նվագողներ, պարողներ, արտասանողներ:

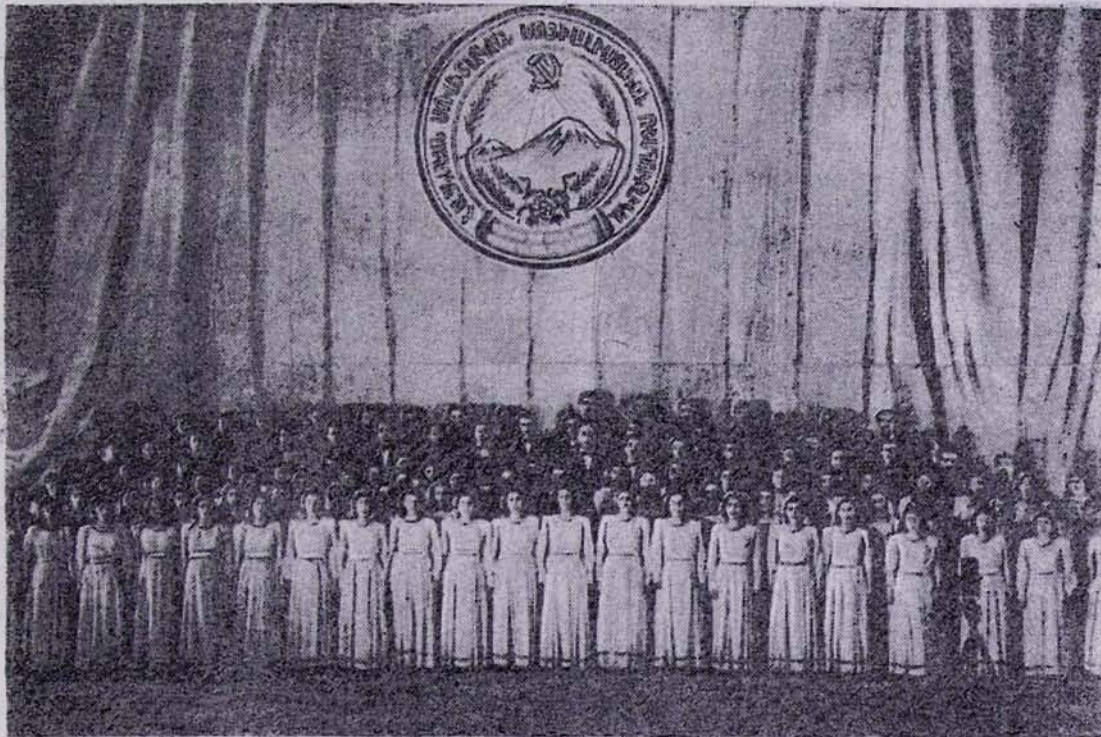
Մեր երկրում մի գեղեցիկ սովորություն է ստեղծվել՝ ամեն տարի աշնանը անցկացնել գեղարվեստական ինքնագործունեության և ժողովրդական ստեղծագործության ստուգատես—օլիմպիադա: Այդ ստուգատեսների ժամանակ հանդես են գալիս հարյուրավոր ինքնագործ խմբեր և անհատ վաստարողներ, որոնք ցույց են տալիս իրենց շնորհքը, կատարողական վարպետության աճը: Սկզբում տեղի են ունենում գյուղական և գործարանային ստուգատեսներ, որոնցում աչքի ընկնող խմբերն ու կատարողներն իրավունք են ստանում մասնակցելու շրջանային, ապա և ռեսպուբլիկական ստուգատեսներին:

Հաջող էր և հետաքրքիր գեղարվեստական ինքնագործունեության այս տարվա ստուգատեսը:

Ստուգատեսը տևեց շուրջ մեկ ամիս. այն սկսվեց հոկտեմբերի վերջերին և ավարտվեց նոյեմբերի 23-ին: Ստուգատեսի ընթացքում հանդես եկան բազմաթիվ ինքնագործ խմբակներ և անհատ կատարողներ: Ընդհանուր առմամբ, ստուգատեսին մասնակցողների թիվը հաշվվում է մոտ 10.000 հոգի:

տարեց երիտասարդ երաժշտագետներ՝ Ստալինյան մրցանակի լաուրեատներ Ա. Հարությունյանի և Ա. Բաբաջանյանի «Առաջնորդին» երգը:

Թատրոնի հույակապ կամարների տակ հնչում են հանդիսավոր երգի խորոստ ելևեղները՝ 400 հոգուց բաղկացած երգեցիկ խմբի կատարմամբ: Դա մի սրտաբուխ ձայն էր այն մեծ մարդուն, ուսուցչին և առաջնորդին, որի ցուցումներով և առաջնորդությամբ հայ ժողովուրդն ընթանում է իր եր-

Գեղարվեստական ինքնագործունեության ռեսպուբլիկական օլիմպիադայի եզրափակիչ համերգի միացյալ երգեցիկ խումբը

Նոյեմբերի 23-ին Ալեքսանդր Սպենդիարյանի անվան օպերայի և բալետի Պետական թատրոնում տեղի ունեցավ օլիմպիադայի եզրափակիչ համերգը: Այդ երեկո Երևանի հասարակության առաջ հանդես եկան ստուգատեսի ընթացքում աչքի ընկած լավագույն խմբերը և անհատ կատարողները: Թատրոնի դահլիճը լեփ-լեցուն էր արվեստի և գրականության ասպարեզի աշխատողներով, մայրաքաղաքի ինտելիգենցիայի ներկայացուցիչներով: Ներկա էին Հայաստանի կառավարության անդամները:

Երեկոն սկսվեց Կոլորադոյի համերգի մասնակիցների միացյալ երգեցիկ խմբի ելույթով, որը, օպերային թատրոնի սիմֆոնիկ նվագախմբի նվագակցությամբ կա-

շանիկ կյանքի ճանապարհով, ընթանում դեպի իր պայծառ ապագան:

Լսելով այդ հիանալի համերգը, դիտելով նրա մասնակիցների կատարողական բարձր վարպետությունը, չի կարելի սրտանց շուրախանալ ժողովրդի գեղարվեստական ինքնագործունեության բուռն վերելքով, ալն արվեստով, որը գալիս է ժողովրդական զանգվածների խորքերից, իր վրա կրում է ժողովրդի շունչը, կատարողական արվեստի ինքնուրույնություն, թարմություն:

Բազմազան էր եզրափակիչ համերգի ծրագիրը: Հասարակության առաջ հանդես եկան Հայաստանի տարբեր ժայռերից եկած բազմամարդ երգեցիկ խմբեր, ժողովրդական դործիքների և սիմֆոնիկ նվագախմբեր, կա-

տարողական բացառիկ վարպետությամբ օժտված պարային խմբեր, բազմաթիվ հիանալի մենակատարներ:

Ինչ տարածում ունի անցյալում հայ իրականության մեջ խմբական երգեցողությունը: Գրեթե ոչ մի՝ եթե չհաշվենք դպրոցական, կամ սիրողներից կազմված շատ հազվագյուտ խմբերը: Այժմ այդպիսի խմբերի կարելի է հանդիպել յուրաքանչյուր գյուղում թե քաղաքում: Հենց միայն ստուգատեսի ընթացքում հանդես եկան մոտ 100 հրգեցիկ խմբեր, որոնցից 14-ը իրավունք ունեցան մասնակցելու եզրափակիչ համերգին:

Այս բոլոր խմբերը կատարում են գլխավորապես ժողովրդական երգեր անցյալ և ժամանակակից հայ նշանավոր երաժշտագետներ՝ Կոմիտասի, Կարա-Մուրզայի, Ս. Մելիքյանի, Ա. Տեր-Ղևոնդյանի, Կ. Զաքարյանի և մյուսների մշակմամբ:

Գեղարվեստական ինքնագործունեության ամենատարածված ձևը մեզանում ժողովրդական երգի և պարի խմբերն են: Ներկայումս Հայաստանի խոշոր գյուղերից, արդյունաբերական ձեռնարկություններից և շրջանային կենտրոններից շատերն ունեն այդպիսի խմբեր: Դրանք բաղկացած են երգի, պարի և նվագի խմբող շնորհալի

Սովետաշենի երգեցիկ խումբը

խմբական երգեցողության կուլտուրան արագորեն զարգանում է մեր երկրում, դառնում ժողովրդական խավերի գեղարվեստական ինքնագործունեության սիրված ձևերից մեկը: Այս մասին էր վկայում ժողովրդական ստեղծագործության անցած ստուգատեսը: Խմբական քառաձայն երգեցողության հիմնային կոլեկտիվներ պետք է համարել Էջմիածնի, Կիրովականի, Ղափանի, Կոտայքի, Ստեփանավանի Կուլտուրայի տների, Երևանի Անասնաբուժական ինստիտուտի ուսանողների և Լենինականի «Պողպատ» արտերի տղամարդկանց երգեցիկ խմբերը:

Երիտասարդներից և աղջիկներից: Ազգային գունեղ տարազը, ժողովրդական կենսուրախ երգն ու նվագը, աղջիկների հեզաճկուն և տղաների առնական ուժիկի պարերը այդ խմբերին տալիս են ուրույն գրավչություն, դարձնում ամենքի համար սիրելի: Եվ իզուր չէ, որ երգի ու պարի խմբերը ներկայումս գեղարվեստական ինքնագործունեության ամենատարածված ձևն է Հայաստանում:

Եզրափակիչ համերգին նյույթ ունեցան այդ խմբերից ամենաշավերը: Պետք է նշել Լենինականի Գոլպատ-տրիկոտաժ գործարանի, Արտաշատի և Աշտարակի Կուլտուրայի

տների երգի-պարի խմբերը: Չի կարելի առանց հիացմունքի դիտել այդ խմբերի ելույթը: Բացառիկ հոգատարությամբ և խնամքով է մշակված ամեն ինչը՝ և՛ երգերը, և՛ նվագը, և՛ վատարողների հագուստը: Ամեն ինչում նկատելի է նուրբ ճաշակ, հոգատար ձեռք, զարմանալի վարպետություն պարերի մեջ:

Ժողովրդական ստեղծագործության ստեղծատեսի մյուս բնորոշ դիժը՝ երաժշտական կուլտուրայի խոշոր զարգացումն է մեզանում: Մեր ժողովրդի մեջ կան հիանալի ինքնուրույն երաժիշտ կատարողներ, կան վերին աստիճանի վարժ երաժշտախմբեր: Էջմիածնի, Կիրովականի, Արտաշատի կուլտուրայի տների, Բերիայի շրջանի Միկոյանի անվան արտելի և այլ շրջաններից եկած ժողովրդական գործիչների նվագախմբերին փոխարինեցին Երևանի Պետական համալսարանի, Պոլիտեխնիկական ինստիտուտի, Կիրովականի կուլտուրայի տան ինքնագործ սիմֆոնիկ նվագախմբերը, որոնք մեծ վարպետությամբ կատարեցին հայ և օտար երաժշտագետների ստեղծագործությունները: Եվ զարմանալի չէ, որ այդ նվագախմբերը արժանացան հասարակության ամենաջերմ ընդունելության: Արժե հատկապես հիշատակել Երևանի Պետական համալսարանի սիմֆոնիկ նվագախմբի ելույթը, որը երիտասարդ դիրիժոր Ս. Ոսկանյանի ղեկավարությամբ մեծ եռանդով կատարեց հայ նշանավոր երաժշտագետ Արամ Խաչատրյանի «Երգ Ստալինի մասին» և «Սրբով պարը» «Գայանե» բալետից:

Բայց ահա բեմի վրա է մի ուրույն նվագախումբ՝ բաղկացած 5 հոգուց: Նրանցից ամենամեծը 50-ը անց, ալեխառն մագնիսով մի տղամարդ է, իսկ ամենափոքրը՝ հազիվ 6 տարեկան մի աղջիկ: Դա հայրենադարձ Վահան Կոնթուրջյանն է իր 4 երեխաներով: Հայրենիք վերադառնալուց հետո

նա բնակություն է հաստատել Գյուրիս քաղաքում, աշխատում է որպես մանկավարժ: Ամբողջ ընտանիքը ջովհանի վրա նվագում է Կոմիտասի «Հաբերբան»ը, արժանանալով դահլիճի բոլոր ծափահարություններին:

Եզրափակիչ համերգում իրենց կատարողական քաջատիկ վարպետությունը ցույց տվին ինքնուրույն դաշնակահար Ա. Կոսպայանը, կոլտնտեսական Ռ. Սարգսյանը (նվագ բաժանների վրա), Կիրովականի Մեխակիկական դործարանի խառնուշ. Բարաշյանը (երգ), ուսանող Ա. Բաբայանը (ակորդեոն), ուսուցիչ Լ. Բարսեղյանը (սրինգ) Հոկտեմբերյանի Պահածոների դործարանի բանվորուհիներ Վ. Հովհաննիսյանը և Սարգսյան քույրերը, ինչպես նաև ուրիշ շատ մենակատարներ:

Համերգը վերջացած է: Մի պահ վարագույրը փակվում է: Եվ երբ կարճատև դադարից հետո այն կրկին բացվում է, գեղեցիկ զարդարված բեմի վրա իրենց տեղերն են զբաղեցրել Եզրափակիչ համերգի բոլոր մասնակիցները: Նրանք թատրոնի սիմֆոնիկ նվագախմբի նվագակցությամբ կատարում են Սովետական Հայաստանի պետական հիմնը, որի հնչյունները հանդիսավոր կերպով տարածվում են դահլիճի վեհ կամարների տակ:

Գեղարվեստական ինքնագործունեության ռեսպուբլիկական օլիմպիադան ժողովրդական ստեղծագործության իսկական տուն էր, ժողովրդի ճիշտ ու սքանչելի երգերի, սերտաբուխ երաժշտության, հախտուն և առնական պարերի լայն ցուցադրում, ժողովրդական տաղանդների կատարողական վարպետության ստեղծատես, որը մի անգամ ևս ցույց տվեց մեր ժողովրդի հոգեկան կուլտուրայի ողջ հարստությունը, նրա ստեղծագործական անսպառ կարողությունները:

Թ. Թ. Ա. Կ. Ի. Ս.

